

Yeni ve Yakın Çağ Tarihi

Bir Sosyal Tarih Çalışması

Dr. Öğr. Üyesi A. Kürşat GÖKKAYA
Prof. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA

9. Baskı

Dr. Öğr. Üyesi A. Kürşat GÖKKAYA - Prof. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA

YENİ VE YAKIN ÇAĞ TARİHİ Bir Sosyal Tarih Çalışması

ISBN 978-605-318-646-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. - 5. Baskı: Siyasal Dağıtım, Ankara

9. Baskı: Ağustos 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür

Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.

Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA

Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Nilgün ve Tuna'ya
A. Kürşat GÖKKAYA

Eşim Emine'ye
Cemil Cahit YEŞİLBURSA

Dr. Öğr. Üyesi A. Kürşat GÖKKAYA

1957 yılında doğmuştur. Lisansını Gazi Üniversitesinde, yüksek lisans ve doktoraasını Hacettepe üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde tamamlamıştır. Hacettepe Üniversitesi, Çanakkale Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde çalışmıştır. Yakın Çağ, Avrupa Tarihi ve Cumhuriyet Tarihi alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir. Halen Siirt Üniversitesinde görev yapmaktadır.

ORCID No: 0000-0003-2348-5867

Prof. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA

1976 yılında Bursa'da doğdu. İlköğretimini ve orta öğretimini Bursa'da tamamladı. 2003'de Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinden mezun oldu. 2004 yılında MEB'de Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak çalışmaya başladı. 2005'de Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2006'da Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Yüksek Lisansını tamamladı. 2011 yılında aynı enstitüde "Sosyal Bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi" adlı çalışma ile doktorasını tamamladı. Halen Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır.

ORCID No: 0000-0001-8568-6061

ÖN SÖZ

Yeni ve Yakın Çağ Tarihi adlı bu kitap benzerlerinden farklı olma iddiasıyla yazılmış bir eserdir. Bu eserde, Avrupa medeniyetinin Ortaçağ karanlığından sıyrılıp, çok hızlı bir şekilde kendisinden daha gelişmiş diğer medeniyetleri geçip Dünya'nın liderliğini ele geçirme serüveni mercek altına alınmıştır. Bu süreçte, Avrupa (Batı Dünyası) merkezli olaylar incelenirken sık sık Doğu medeniyeti ile karşılaştırmalara yer verilmiştir. Bunun yanında, olaylar ve gelişmeler incelenirken toplumsal ve ekonomik temelli olarak ele alınmaya çalışılmıştır.

Elinizdeki bu kitapta insanın;

- Geçmiş ve bugünü anlamasına yardımcı olmak,
- Kendisini bir zaman boyutunun, sürekli bir akışın içinde görmesini sağlamak,
- Olayları neden ve sonuçlarıyla birlikte görüp açıklamaya alıştırmak,
- İnsan soyunun bir üyesi sıfatıyla geçmişe neler borçlu olduğunu ve geleceğe karşı ödevlerini, bilinç ve misyonunu kavratmak,
- Bütün insan etkinliklerine karşı bir duygudaşlık uyandırmak ve böylelikle yetişmesinin ufuklarını da genişletmek,
- Birey-toplum ilişkisini kavramasına, özgür kişiler olmalarını sağlayacak bilgi donanımlarına ulaşılabilirliğini anlamalarına yardımcı olmak,
- Çevresine, ülkesine, oradan dünyaya bakışını genişletme çabasını oluşturmak amaçları güdülmüştür.

Kitapta;

- Karşılaştırmalı tarih açısından —————> Dünya tarihi eksenli,
- Zaman boyutu açısından —————> kopukluklara yer vermeden,

Kavramsal açıdan —————> isim, yer, tarih ezberlemeye değil, kültür, ekonomi, toplum temelli konulara ve olaylara yer vermeye özen gösterilmiştir.

Bunlara ek olarak, bu ders kitabı yazılırken öğrencilerin, sebep-sonuç ilişkisini kavrayabilme, kıyaslama yapabilme, kronolojik sırayı yakalayabilme, problem-çözüm ilişkisini anlama gibi temel becerileri edinmesi de hedeflenmiştir. Yazarlar, kolay anlaşılabilir eserlerin zor yazıldığını söylerler. Yazılması uzun zaman alan bu eserde, sade bir dil kullanılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, eserde anlatılan konularla ilgili çeşitli anekdotların yer aldığı "BİLGİ ve MERAK" kutucuklarına yer verilmiştir. Aynı şekilde, doyurucu bilgi, tanım ve tanımlamalarla yazılan dipnotları da ilgiyle takip etmenizi öneriyoruz.

Her şeyin bir öncesi, bir nedeni, bir oluşma anı bulunmasından hareketle olaylar ve çağlar arasındaki bağlantı vurgulanmaya gayret gösterilmiştir. Bu açıdan, olaylar arasında zaman ve mekân ilişkisini, yer ve toplum bağlantısını kurabilmenin en doğru yolunun “Tarihsel Arka Plan” çerçevesinde kurgulanmasına özen gösterilmiştir.

Kitabın EKLER bölümünü konularla bağlantılı olacak şekilde haritalarla, görsel materyallerle ve size yararlı olduğunu düşündüğümüz zengin bir içerikle oluşturmaya çalıştık.

Elinizdeki bu eserin Siyasal Bilgiler ekolüne sahip olmadığını hemen göreceksiniz. Eğer öyle olsaydı, yayın evlerinin raflarını süsleyen Siyasi Tarih ders kitaplarından bir farkı olmazdı. Bu farkı yaratabilmek için devletlerin politikalarını ve devletlerarası ilişkileri ele alıp inceleyen “Siyasi Tarih” yerine, Sosyal Bilgiler ekolünün bakış açısını ele alıp sürdürmeyi doğru bulduk.

Bu kitabın, Tarihi sevenlere, ilgi duyanlara, uğraşanlara ve öğrencilerimize yararlı olmasını dileriz.

Ankara, 2023

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....vii

GİRİŞ

Tarihe ve Çağlara Dair Bildiklerimiz..... 1
Bu Kitapları Okudunuz mu? 5

1. BÖLÜM İKİ AYRI DÜNYA

Tarihsel Arka Plan 7
Akdeniz'den Avrupa'ya Doğru 7
Doğu'dan Batı'ya Gidiş ve Dönüş 10
Bu Kitapları Okudunuz mu? 15

2. BÖLÜM COĞRAFİ KEŞİFLER

Tarihsel Arka Plan 17
Keşifler ve Ülkeler 22
İlk Keşifler 24
Coğrafi Keşiflerin Sonuçları 32
Coğrafi Keşiflerde Bazı Önemli Tarihler ve Kişiler 35
Bu Kitapları Okudunuz mu? 36

3. BÖLÜM RÖNESANS

Tarihsel Arka Plan 37
Rönesansı Anlamak.....39
Rönesansı İzlemek.....41
Rönesansı Değerlendirmek.....42
Rönesans Adamları 42
Bu Kitapları Okudunuz mu? 45

4. BÖLÜM

REFORM

Tarihsel Arka Plan	47
I. Perde	47
Kavganın Tarafları	47
Sapkınlık ya da Heretizm	48
Yetki ve Otorite	49
İlk Kavga	50
II. Perde	50
Kanunlara Dair	50
Orduya Dair	52
Yeni Doğan Sınıflara Dair	53
Günlük Hayata Dair	54
III. Perde	56
Reformun Öncüleri	57
Tanrı ve Sezar	59
Reformun Yayılması	59
Avrupa'da Kan ve Gözyaşı Dönemi	60
Peki, Neler Oldu?	62
16. Yüzyılda Milletler – Dinler	64
Bu Kitapları Okudunuz mu?	66

5. BÖLÜM

AYDINLANMA ÇAĞI

Tarihsel Arka Plan	67
Fizik ve Ötesi	68
Aydınlanma'nın İçi	71
Aydınlanma ve Avrupa	74
Aydınlanma'nın Dışı	76
Bu Kitapları Okudunuz mu?	80

6. BÖLÜM

FRANSIZ İHTİLALİ

Tarihsel Arka Plan	81
Paradigma	81
Feodalizm ve Burjuvazi	82
İhtilal Öncesi Fransa	83
Louis'nin Fransa'sı.....	85
İhtilale Doğru	86
Ne, Nedir?.....	88
İhtilal	89
Adım Adım Devrim	91
Napolyon Dönemi.....	94
Bir Slogan, Bir Analiz.....	97
Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik.....	97
Açlık, Yoksulluk, Sefalet mi? Yoksa!	99
Sonuçlar	99
1789 Sonrası İki Olay ve “İki Dünya”	101
Bu Kitapları Okudunuz mu?	102

7. BÖLÜM

1815 VIYANA KONGRESİ

Viyana Kongresi'nden Sonra Avrupa.....	105
İhtilaller Dönemi	105
1815–1830 Yılları.....	106

8. BÖLÜM

SANAYİ İNKILÂBİ

Tarihsel Arka Plan	111
Sanayinin Gelişimi	112
Sanayi İnkılabının İç Yüzü.....	113
Dünyanın Küçülmesinde İlk Adımlar	114
Sanayi Devrimi Denildiğinde	118
İdeolojiler Çağı	119
Liberalizm	119

Milliyetçilik	120
Sosyalizm.....	122
Bu Kitapları Okudunuz mu?	123

9. BÖLÜM SÖMÜRGEÇİLİK

Tarihsel Arka Plan	125
İngiliz Sömürgeçiliği	126
İngilizler Doğu'da	127
İngilizler Batı'da	128
İngiliz İmparatorluğu'na Doğru.....	130
19. Yüzyılda İngiliz Sömürgeçiliği.....	135
Amerika'daki Sömürgeler	135
Okyanusya.....	136
Asya.....	136
Afrika.....	137
İngiliz Sömürgeçiliği ve Osmanlı İmparatorluğu.....	137
İngiliz Sömürgeçiliğinin Özellikleri.....	141
Sömürgeçilikten Emperyalizme	142
Bu Kitapları Okudunuz mu?	145

10. BÖLÜM YAKIN ÇAĞ'DA ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Alman Birliğinin Doğuşu.....	145
İtalyan Birliğinin Doğuşu.....	146
Kaynayan Kazan Balkanlar	148
Uluslararası İlişkilerde Savaşa Giden Yol	153
Güçlerin Gücü.....	154
Yakın Çağ'ın Teorileri-Teorisyenleri.....	157
Jeostrateji.....	159
Jepolitik.....	160
Jeopolitik Düşünürleri.....	160

11. BÖLÜM

DÜNYANIN EN BATISI VE EN DOĞUSU

Yakın Çağ'da Amerika	163
Amerika'nın Kaderi	165
Amerikan Ekonomisinin Gelişmesi	166
Savaş ve Korumacılık	167
Yakın Çağ'da Japonya	171
Japon Mucizesinin Başlangıcı	172
Japonya'nın Yükselişi	174

12. BÖLÜM

YENİ VE YAKIN ÇAĞLARDA TÜRK DÜNYASI

Timur İmparatorluğu (1370–1507)	179
Babür Devleti (1526–1858)	189
Akkoyunlu Devleti (1378–1508)	192
Altın Orda Devleti (1236–1502)	194
Memlükler (1250–1517)	195
Safeviler (1501–1760)	198
Kırım Hanlığı (1441–1783)	199
Kazan Hanlığı (1437–1552)	201
Astırhan Hanlığı (1466–1557)	202
Kasım Hanlığı (1445–1681)	203
Sibir Hanlığı (1480–1598)	204
Özbek Hanlığı (1428–1599)	204
Hive Hanlığı (1512–1873)	205
Buhara Hanlığı (1599–1868)	206
Hokand Hanlığı (1710–1876)	206
Afşarlar	207
Kaçarlar	207
Doğu Türkistan Türk Devleti	208
Bu Kitapları Okudunuz mu?	208
Sözlük	209
Bibliyografya	233
Ekler	237
Dizin	283

